

บทที่ 6

การออกแบบตัวควบคุม

จากบทที่ผ่านมาเราได้ทำแบบจำลองพลวัต และสร้างชุดทดลองของ camera gimbal และได้ทราบพารามิเตอร์ต่างๆของระบบนี้ ต่อไปจะนำเสนอการออกแบบตัวควบคุม เนื่องจาก camera gimbal เป็นระบบที่มีสัญญาณเข้า 2 สัญญาณคือ τ_{a1} , τ_{a2} ซึ่งเป็นแรงบิดจากมอเตอร์ตัวที่ 1 และตัวที่ 2 ตามลำดับ และมีสัญญาณออก 2 สัญญาณคือ θ_1 , θ_2 เรามีจุดประสงค์คือการควบคุมตำแหน่งของมอเตอร์ซึ่งในที่นี้คือการควบคุม θ_1 , θ_2 และพบว่าแบบจำลองที่ได้เป็นแบบไม่เชิงเส้น ซึ่งระบบไม่เชิงเส้นประกอบด้วยระบบแปรตามเวลา (nonautonomous system) และระบบไม่แปรตามเวลา (autonomous system) สำหรับปัญหาของการควบคุมไม่เชิงเส้นจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ปัญหาด้านเสถียรภาพ และปัญหาด้านการตามรอยสัญญาณอ้างอิง ตัวอย่างของปัญหาด้านเสถียรภาพ เช่น การควบคุมอุณหภูมิของตู้เย็น การควบคุมตำแหน่งของแขนกล ส่วนปัญหาด้านการตามรอยสัญญาณ เช่น การกำหนดแนววิถีของแขนกลเป็นวงกลมหรือ เป็นเส้นตรง เป็นต้น เราจะนิยามปัญหาของการควบคุมไม่เชิงเส้นดังนี้

- ปัญหาด้านเสถียรภาพ พิจารณาพลวัตของระบบไม่เชิงเส้น $\dot{x} = f(x, u, t)$ แล้วหากฎการควบคุม u จากจุดใดๆในพื้นที่ Ω โดยที่ $x(t) \rightarrow 0$ เมื่อ $t \rightarrow \infty$
- ปัญหาด้านการตามรอยสัญญาณ พิจารณาพลวัตของระบบไม่เชิงเส้น $\dot{x} = f(x, u, t)$ และ $y = h(x)$ กำหนดให้ y_d คือ สัญญาณอ้างอิง แล้วหากฎการควบคุม u จากสถานะเริ่มต้นใดๆในพื้นที่ Ω โดยที่ค่าผิดพลาดของสัญญาณอ้างอิง $y(t) - y_d(t)$ จะเข้าสู่ศูนย์ในขณะที่ $x(t)$ มีขอบเขต

6.1 ทฤษฎีของเลียปูนอฟ

6.1 ระบบแปรตามเวลาและระบบไม่แปรตามเวลา

นิยาม 6.1 ระบบไม่เชิงเส้น จะเป็นระบบไม่แปรตามเวลา (autonomous system) ถ้าสามารถเขียนให้อยู่ในรูปของ

$$\dot{x} = f(x) \tag{6.1}$$

และจะเป็นระบบแปรตามเวลา (nonautonomous system) เมื่อ

$$\dot{x} = f(x, t) \tag{6.2}$$

6.2 จุดสมดุล

นิยาม 6.2 จุด x^* จะเป็นจุดสมดุล (equilibrium point) ของระบบ (6.1) ถ้า $\dot{x}(t) = x^*$ สำหรับค่า $t \geq 0$ ทุกค่า นั่นคือจุดสมดุลหาได้จาก

$$f(x^*) = 0 \tag{6.3}$$

6.2 การวิเคราะห์เสถียรภาพ

จะใช้ฟังก์ชันเลียปูนอฟ (Lyapunov function) ในการวิเคราะห์เสถียรภาพของระบบ

นิยาม 6.3 จุดสมดุล $x = 0$ จะมีเสถียรภาพ ถ้า

$$\forall R > 0, \exists r > 0 \implies \|x(0)\| < r \implies \|x(t)\| < R, \forall t \geq 0 \quad (6.4)$$

นิยาม 6.4 ที่จุดสมดุล 0 จะเรียกว่ามีเสถียรภาพเชิงเส้นกำกับ (asymptotically stable) ถ้าจุดนั้นมีเสถียรภาพ และมี $r > 0$ ซึ่งถ้า $\|x(0)\| < r$ แล้วจะได้ว่า $x(t) \rightarrow 0$ เมื่อ $t \rightarrow \infty$

ทฤษฎีบท 6.1 เสถียรภาพในวงกว้าง

สมมติให้ V เป็นฟังก์ชันสเกลาร์ของตัวแปรสถานะ x ที่มีอนุพันธ์อันดับหนึ่งต่อเนื่องและ

- $V(x)$ เป็นบวกแน่นอน (positive definite)
- $\dot{V}(x)$ เป็นลบแน่นอน (negative definite)
- $V(x) \rightarrow \infty$ เมื่อ $\|x\| \rightarrow \infty$

จะได้ว่าที่จุดกำเนิดจะเป็นจุดสมดุลที่มีเสถียรภาพเชิงเส้นกำกับในวงกว้าง (globally asymptotically stable)

ทฤษฎีบท 6.2

(uniform asymptotic stability) ถ้าจุดกำเนิดเป็นจุดสมดุลที่มีเสถียรภาพเชิงเส้นกำกับแบบเอกรูป (uniformly asymptotically stable) และมีฟังก์ชัน $V(x)$ เป็นฟังก์ชันลดและเป็นบวกแน่นอน จะได้ว่า $\dot{V}(x)$ จะเป็นฟังก์ชันลบแน่นอน

6.3 Barbalat's Lemma

บทตั้ง 6.3.1 (Barbalat) ถ้าฟังก์ชัน f มีอนุพันธ์ที่มีขอบเขต เมื่อ $t \rightarrow \infty$ และถ้า $f(t)$ มีความต่อเนื่องอย่างเอกรูป จะได้ว่า

$$f(t) \rightarrow 0 \text{ เมื่อ } t \rightarrow \infty$$

บทตั้ง 6.3.2 (Lyapunov-Like Lemma) ให้ $V(x)$ เป็นสเกลาร์ฟังก์ชันที่สอดคล้องกับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- $V(x, t)$ มีขอบเขตล่าง
- $\dot{V}(x, t)$ เป็นกึ่งลบแน่นอน (negative semi-definite)
- $\dot{V}(x, t)$ มีความต่อเนื่องแบบเอกรูปในเวลา

จะได้ว่า $\dot{V}(x, t) \rightarrow 0$ เมื่อ $t \rightarrow \infty$

6.4 การออกแบบตัวควบคุม

พิจารณาพลวัตของระบบไม่เชิงเส้นที่มี n ข้อต่อ (n DOF)

$$M(q)\ddot{q} + H(q, \dot{q}) + F_v\dot{q} + K(q) + g(q) = \tau \quad (6.5)$$

โดยที่

- q คือ ตำแหน่งเชิงมุมของข้อต่อ โดยที่ $q \in \mathbb{R}^{n \times 1}$
- $\dot{q}$ คือ ความเร็วเชิงมุมของข้อต่อ โดยที่ $\dot{q} \in \mathbb{R}^{n \times 1}$
- $\ddot{q}$ คือ ความเร่งเชิงมุมของข้อต่อ โดยที่ $\ddot{q} \in \mathbb{R}^{n \times 1}$
- τ คือ แรงบิดของข้อต่อ โดยที่ $\tau \in \mathbb{R}^{n \times 1}$
- $M(q)$ คือ เมทริกซ์ความเฉื่อย ซึ่ง $M = M^T > 0$ และ $M \in \mathbb{R}^{n \times n}$
- $H(q, \dot{q})$ คือ coriolis torque โดยที่ $H \in \mathbb{R}^{n \times n}$
- $F_v\dot{q}$ คือ แรงเสียดทานเนื่องจากความหนืด เป็นเมทริกซ์เฉียง โดยที่ $F_v \in \mathbb{R}^{n \times n}$
- $K(q)$ คือ ค่าคงที่ของสปริง $K \in \mathbb{R}^{n \times n}$
- $M(q) - 2H(q, \dot{q})$ คือ เมทริกซ์สมมาตรเสมือน (skew symmetric matrix) โดย

$$H_{ij} = \frac{1}{2} \sum_{k=1}^n \frac{\partial M_{ij}}{\partial q_k} \dot{q}_k + \frac{1}{2} \sum_{k=1}^n \left(\frac{\partial M_{ik}}{\partial q_j} - \frac{\partial M_{jk}}{\partial q_i} \right) \dot{q}_k$$

การควบคุมตำแหน่ง (Position control)

สมมติให้ q_d คือตำแหน่งที่ต้องการ ในการออกแบบตัวควบคุม จะป้อนกลับกฎการควบคุมของตัวขับเคลื่อนแต่ละตัวที่เป็นอิสระต่อกัน และนิยามให้ตำแหน่งผิดพลาดคือ

$$\tilde{q}_j = q_j - q_{dj} \quad (6.6)$$

และความเร็วของข้อต่อคือ $\dot{q}_j$ โดยที่ $j = 1, 2, \dots, n$ จะได้กฎการควบคุมคือ [1]

$$\tau_j = -K_P \tilde{q}_j - K_D \dot{q}_j \quad (6.7)$$

โดยที่

- τ คือ ตัวขับเคลื่อนของแต่ละข้อต่อ n ซึ่งเป็นอิสระต่อกัน
- K_P, K_D คือค่าคงตัวบวก

และสามารถเขียนพลวัตของระบบในรูปแบบของการถ่ายเทพลังงาน (Hamiltonian form) คือ

$$\frac{1}{2} \frac{d}{dt} [\dot{q}^T M \dot{q}] = \dot{q}^T \cdot \tau \quad (6.8)$$

โดยด้านซ้ายของ (6.8) คืออนุพันธ์ของพลังงานจลน์ ส่วนด้านขวาคือพลังงานจากตัวขับเคลื่อน และสัญญาณควบคุม (6.7) สามารถเขียนให้อยู่ในรูปของ

$$\tau = -K_P \bar{q} - K_D \dot{q} \quad (6.9)$$

โดยที่ K_P, K_D คือค่าคงตัวบวก พิจารณาผลรวมของพลังงานกล V ของระบบ โดยที่

$$V = \frac{1}{2} [\dot{q}^T M \dot{q} + \bar{q}^T K_P \bar{q}] \quad (6.10)$$

หาอนุพันธ์ของ (6.10) จะได้ว่า

$$\dot{V} = \dot{q}^T (\tau + K_P \bar{q}) \quad (6.11)$$

เลือกกฎการควบคุม (6.9) จะได้ว่า

$$\dot{V} = -\dot{q}^T K_D \dot{q} \leq 0 \quad (6.12)$$

ซึ่งพบว่า $\dot{V} \rightarrow 0$ เมื่อ $\dot{q} \rightarrow 0$ ในทางกลับกัน $\ddot{q} = M^{-1} K_P \bar{q}$ จะได้ว่า $\dot{V} \rightarrow 0$ เมื่อ $\bar{q} \rightarrow 0$

การจำลองแบบด้วยคอมพิวเตอร์

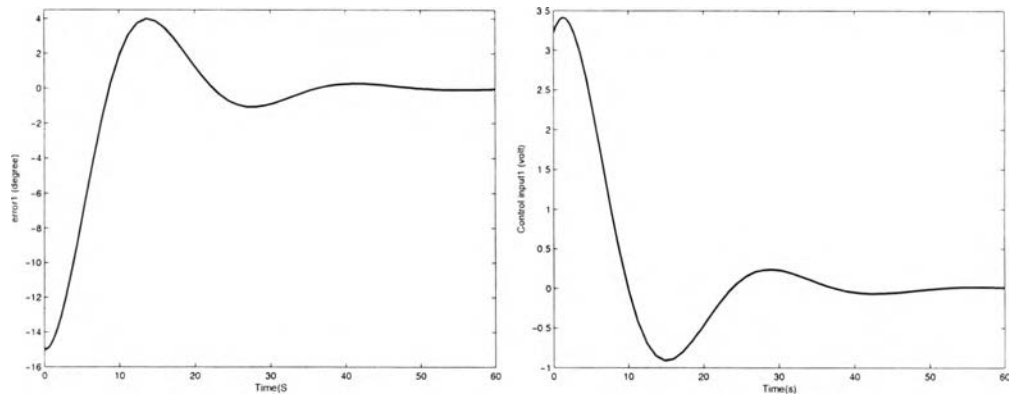
จุดประสงค์ของการควบคุมคือ การควบคุมตำแหน่ง กล่าวคือมุม θ_1 และ θ_2 ซึ่งในการจำลองแบบด้วยคอมพิวเตอร์และมีค่าพารามิเตอร์ของระบบดังตาราง 6.1 จะใช้กฎการควบคุม (6.7) โดยจะแยกเป็น 2 กรณี

กรณีที่ 1 มอเตอร์ตัวที่ 1 สัญญาณอ้างอิงคือมุม 15 องศา ส่วนมอเตอร์ตัวที่ 2 ไม่ต้องใส่สัญญาณ และ $K_d = 20, K_p = 15$ จะได้ผลดังรูป 6.1. 6.2

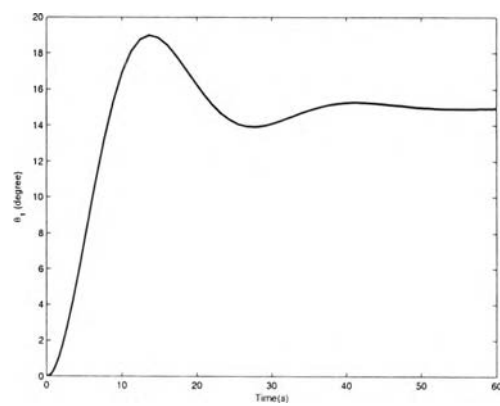
กรณีที่ 2 มอเตอร์ตัวที่ 2 สัญญาณอ้างอิงคือมุม 15 องศา ส่วนมอเตอร์ตัวที่ 1 ไม่ต้องใส่สัญญาณ และ $K_d = 20, K_p = 15$ จะได้ผลดังรูป 6.3. 6.4

พารามิเตอร์	ค่า	หน่วย
น้ำหนักภาระของมอเตอร์ 1 M	1.556	kg
น้ำหนักภาระของมอเตอร์ 2 m	0.558	kg
โมเมนต์ความเฉื่อย I_{122}	0.00031	kg.m ²
โมเมนต์ความเฉื่อย I_{211}	0.0001	kg.m ²
โมเมนต์ความเฉื่อย I_{222}	0.0055	kg.m ²
โมเมนต์ความเฉื่อย I_{233}	0.0055	kg.m ²
ค่าคงที่ของแรงบิด K_{m1}	2	N.m/A
ค่าคงที่ของแรงบิด K_{m2}	0.5	N.m/A
ค่าคงที่แรงดันป้อนกลับ K_{b1}	0.1	Volt/rad
ค่าคงที่แรงดันป้อนกลับ K_{b2}	0.02	Volt/rad
ความต้านทานขดลวด R_1	1	Ω
ความต้านทานขดลวด R_2	0.05	Ω
สัมประสิทธิ์แรงเสียดทานเนื่องจากความหนืด F_{v1}	0.5	N
สัมประสิทธิ์แรงเสียดทานเนื่องจากความหนืด F_{v2}	0.01	N

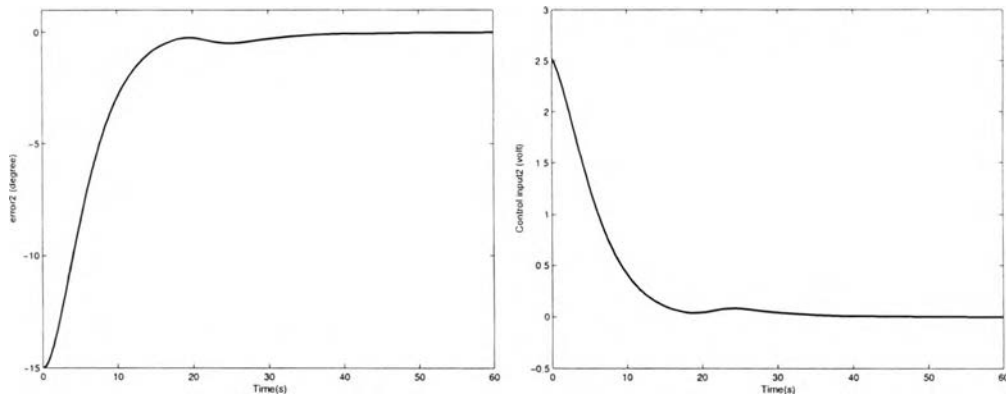
ตารางที่ 6.1: พารามิเตอร์ของระบบ

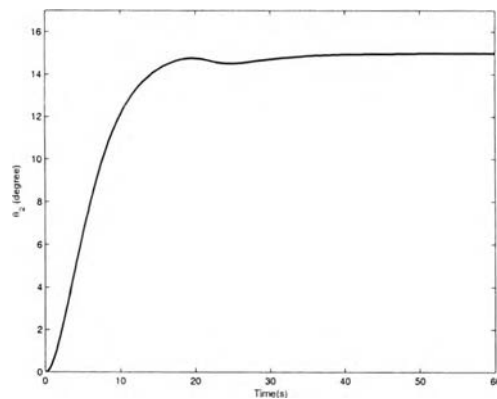
รูปที่ 6.1: ค่าผิดพลาดและสัญญาณควบคุมภายใต้การควบคุม PD กรณีที่ 1

รูปที่ 6.2: สัญญาณออก θ_1 กรณีที่ 1

รูปที่ 6.3: ค่าผิดพลาดและสัญญาณควบคุมภายใต้การควบคุม PD กรณีที่ 2

รูปที่ 6.4: สัญญาณออก θ_2 กรณีที่ 2

6.5 การควบคุมระบบจริง

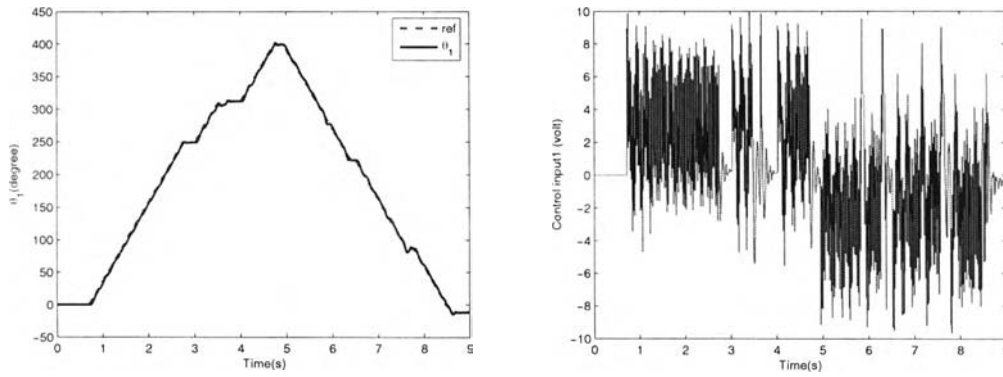
สำหรับขั้นตอนในการทดลองจะแยกเป็น 3 กรณี คือการควบคุมมอเตอร์ตัวที่ 1, 2 และการควบคุมมอเตอร์ทั้ง 2 ตัว ซึ่งใช้สัญญาณอ้างอิงต่างกันคือสัญญาณอ้างอิงจากการกำหนดตำแหน่ง (มุม) และสัญญาณอ้างอิงจากการกดเลือกตำแหน่งเพิ่มขึ้นทีละ 1 องศา โดยในการควบคุมจะใช้การควบคุมแบบพีดีและพารามิเตอร์คือ $K_{p1} = 1$, $K_{d1} = 0.1$, $K_{p2} = 0.4$, $K_{d2} = 0.01$ และคาบการซัดตัวอย่าง 0.05 วินาที

ควบคุมมอเตอร์ตัวที่ 1

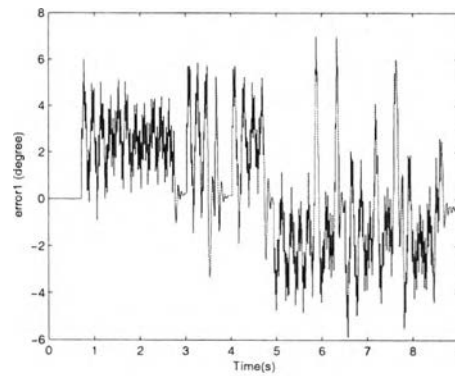
โดยการใส่สัญญาณเข้าเฉพาะมอเตอร์ตัวที่ 1 ส่วนมอเตอร์ตัวที่ 2 ไม่ต้องใส่สัญญาณใดๆมี 2 กรณี คือ

- กรณีที่ 1 ใช้สัญญาณอ้างอิงโดยการกดปุ่มจากรีโมทคอนโทรล ได้ผลดังรูป 6.5, 6.6

- กรณีที่ 2 ใช้สัญญาณอ้างอิงคือมุม 15 องศา ได้ผลดังรูป 6.7, 6.8

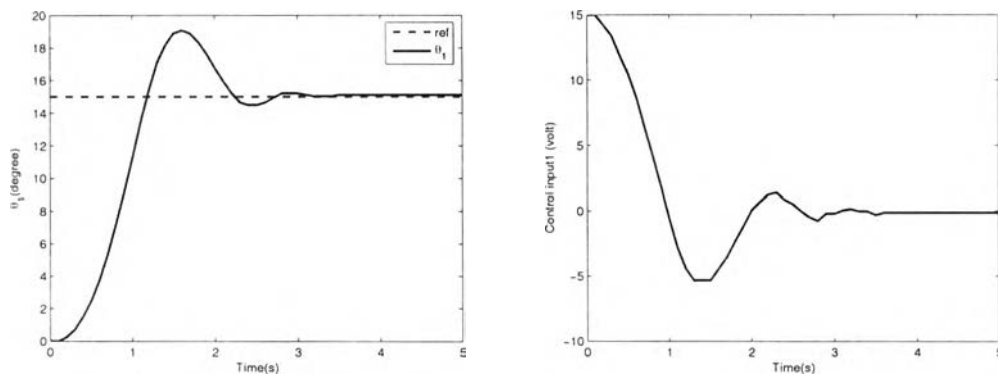

รูปที่ 6.5: สัญญาณออก θ_1 และสัญญาณควบคุม กรณีที่ 1

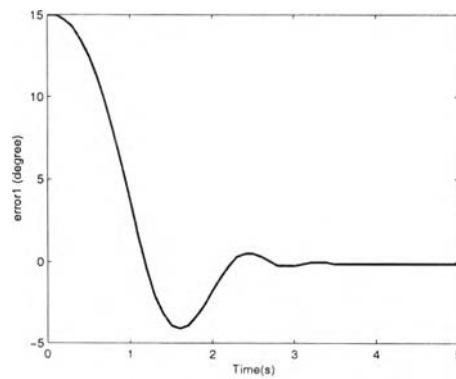

รูปที่ 6.6: ค่าผิดพลาด กรณีที่ 1

รูปที่ 6.7: สัญญาณออก θ_1 และสัญญาณควบคุม กรณีที่ 2

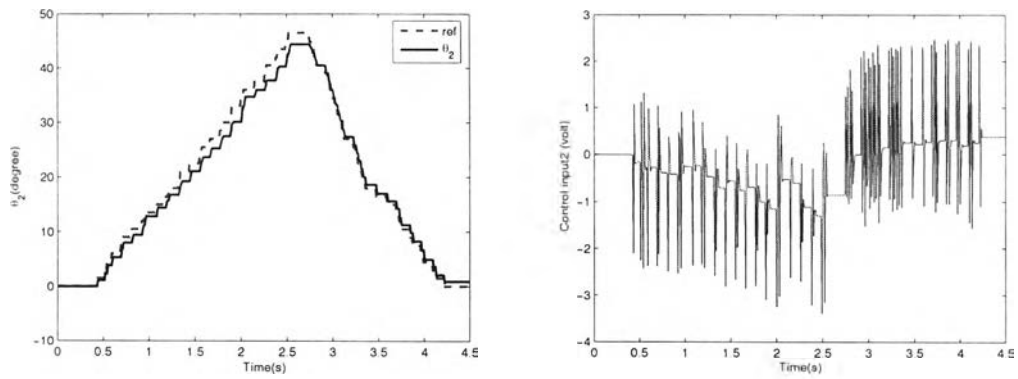

รูปที่ 6.8: ค่าผิดพลาด กรณีที่ 2

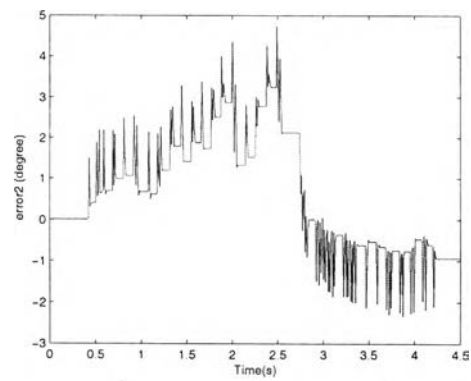
ควบคุมมอเตอร์ตัวที่ 2

โดยการใส่สัญญาณเข้าเฉพาะมอเตอร์ตัวที่ 2 ส่วนมอเตอร์ตัวที่ 1 ไม่ต้องใส่สัญญาณใดๆ มี 2 กรณี คือ

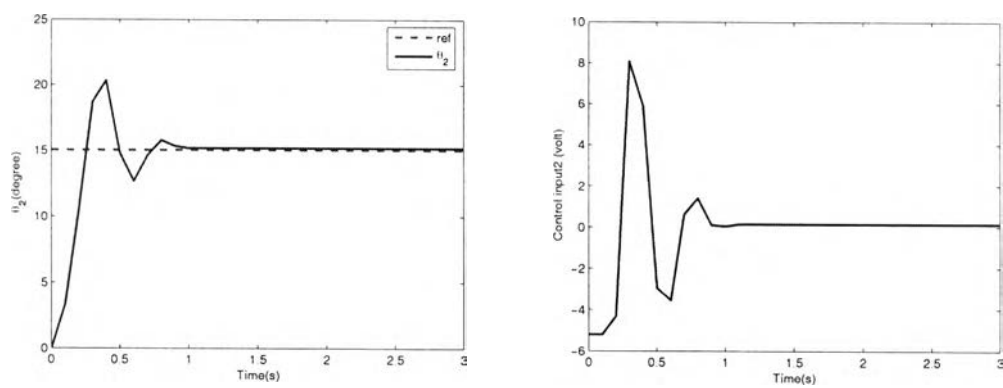
- กรณีที่ 1 ใช้สัญญาณอ้างอิงโดยการกดปุ่มจากรีโมทคอนโทรล ได้ผลดังรูป 6.9, 6.10
- กรณีที่ 2 ใช้สัญญาณอ้างอิงคือมุม 15 องศา ได้ผลดังรูป 6.11, 6.12

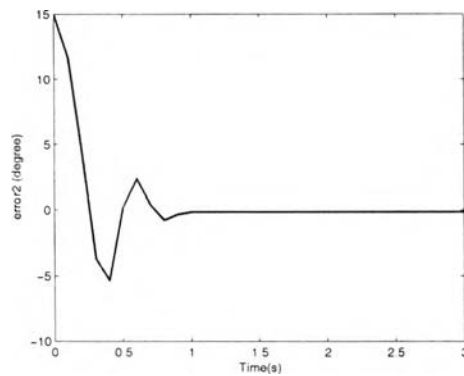
รูปที่ 6.9: สัญญาณออก θ_2 และสัญญาณควบคุม กรณีที่ 1

รูปที่ 6.10: ค่าผิดพลาด กรณีที่ 1

รูปที่ 6.11: สัญญาณออก θ_2 และสัญญาณควบคุม กรณีที่ 2

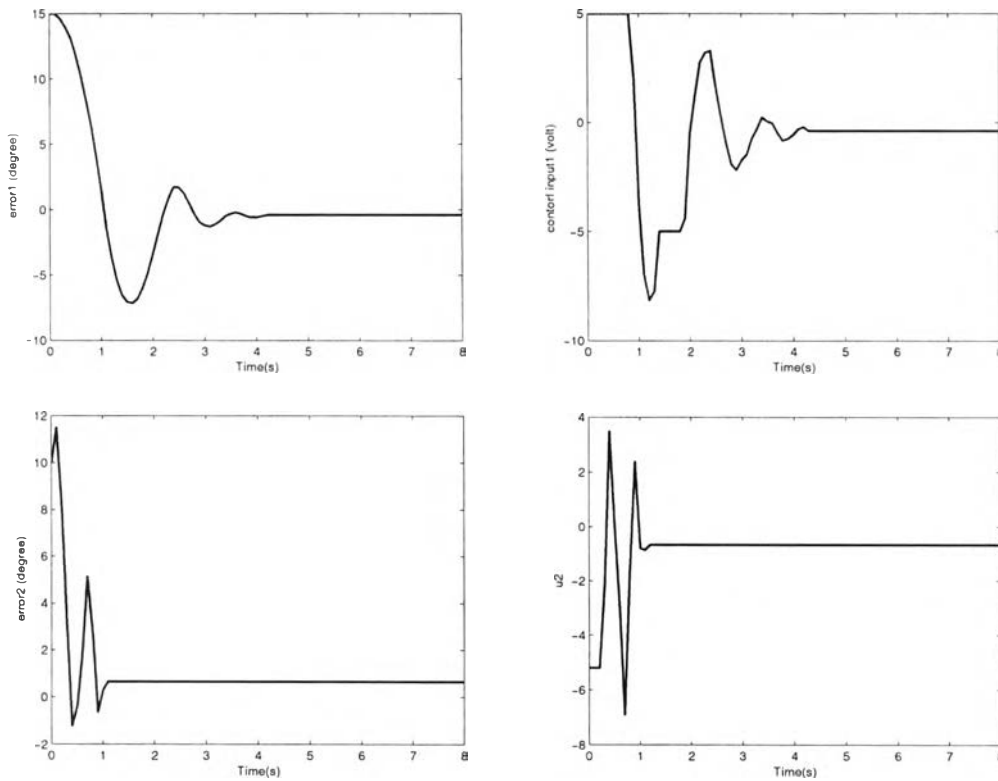

รูปที่ 6.12: ค่าผิดพลาด กรณีที่ 2

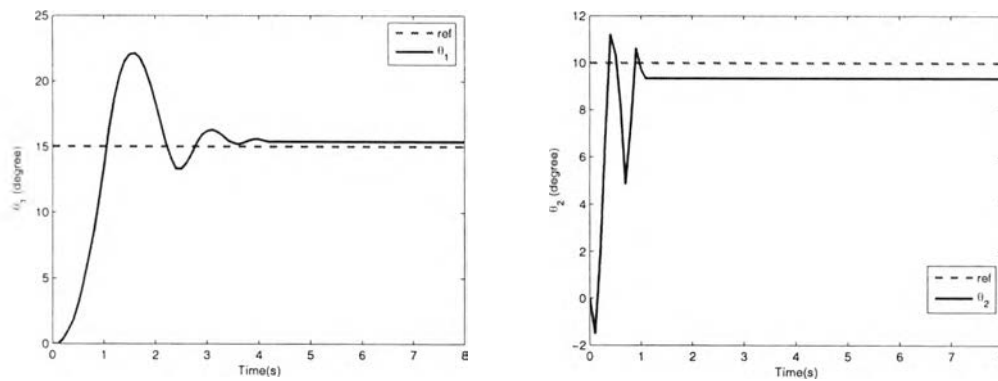
การควบคุมมอเตอร์ทั้ง 2 ตัว

โดยการใส่สัญญาณอ้างอิงของมอเตอร์ทั้ง 2 ตัว แยกเป็น 2 กรณี คือ

- กรณีที่ 1 ใช้สัญญาณอ้างอิงของมอเตอร์พร้อมกันทั้ง 2 ตัว โดยที่สัญญาณอ้างอิงของมอเตอร์ตัวที่ 1 คือมุม 15 องศา และมอเตอร์ตัวที่ 2 คือมุม 10 องศา ได้ผลดังรูป 6.13, 6.14
- กรณีที่ 2 ใช้สัญญาณอ้างอิงโดยการกดปุ่มจากรีโมทคอนโทรล โดยกดปุ่มให้มอเตอร์ทำงานทีละตัว ได้ผลดังรูป 6.15, 6.16

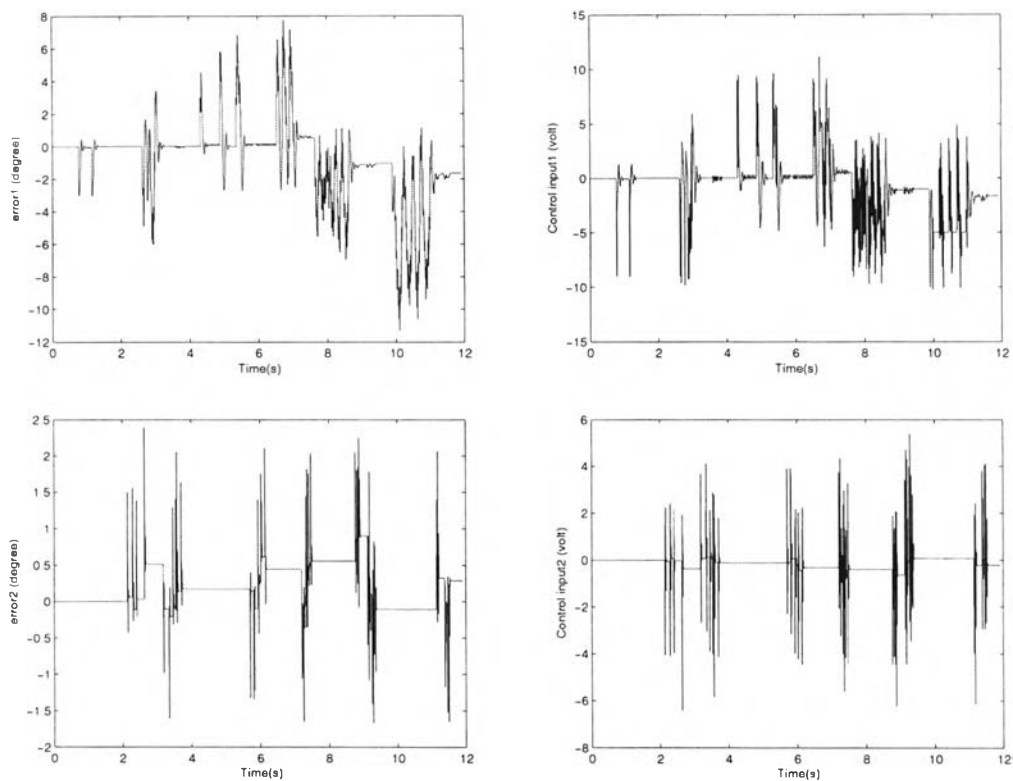
รูปที่ 6.13: ค่าผิดพลาด (องศา) และสัญญาณควบคุม ภายใต้การควบคุม PD กรณีที่ 1

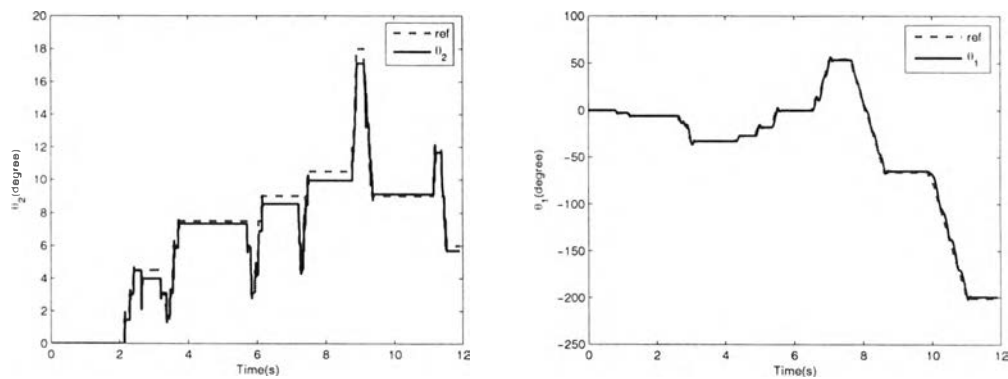
รูปที่ 6.14: สัญญาณออก θ_1, θ_2 กรณีที่ 1

6.6 เปรียบเทียบผลการจำลองแบบด้วยคอมพิวเตอร์กับระบบจริง

ในการเปรียบเทียบผลการทดลองระหว่างการจำลองแบบด้วยคอมพิวเตอร์กับระบบจริง จะแยกเป็น 2 กรณี คือ

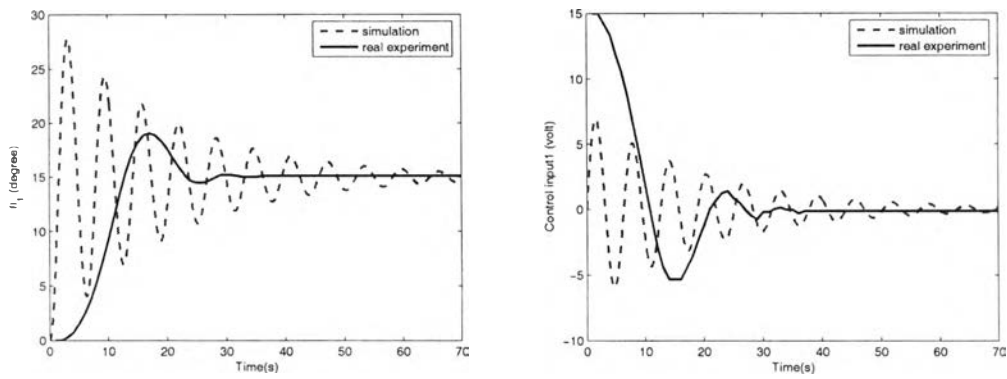

รูปที่ 6.15: ค่าผิดพลาดและสัญญาณควบคุม ภายใต้การควบคุม PD กรณีที่ 2

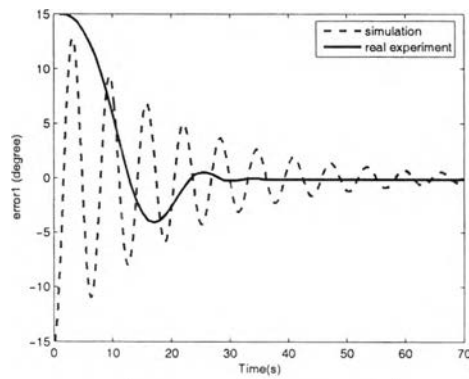

รูปที่ 6.16: สัญญาณออก θ_1, θ_2 กรณีที่ 2

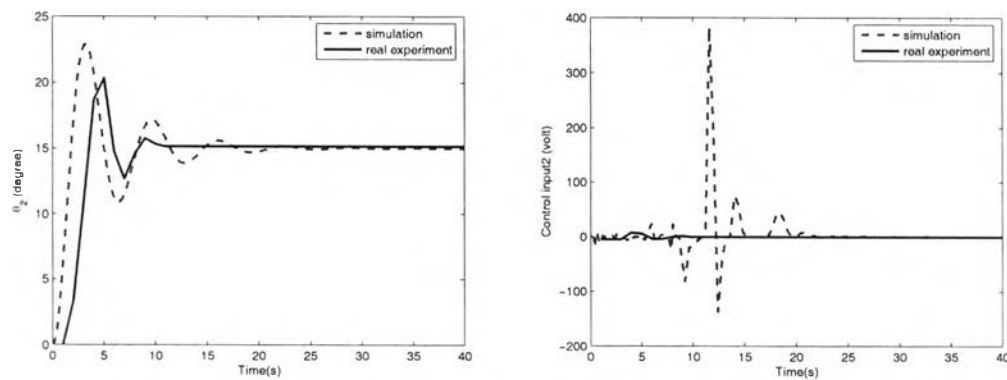
- กรณีที่ 1 ใช้สัญญาณอ้างอิงมอเตอร์ตัวที่ 1 คือมุม 15 องศา ส่วนมอเตอร์ตัวที่ 2 ไม่ต้องใส่สัญญาณใดๆ และ $K_{p1} = 1, K_{d1} = 0.1$ ได้ผลดังรูป 6.17, 6.18
- กรณีที่ 2 ใช้สัญญาณอ้างอิงมอเตอร์ตัวที่ 2 คือมุม 15 องศา ส่วนมอเตอร์ตัวที่ 1 ไม่ต้องใส่สัญญาณใดๆ และ $K_{p2} = 0.4, K_{d2} = 0.01$ ได้ผลดังรูป 6.19, 6.20

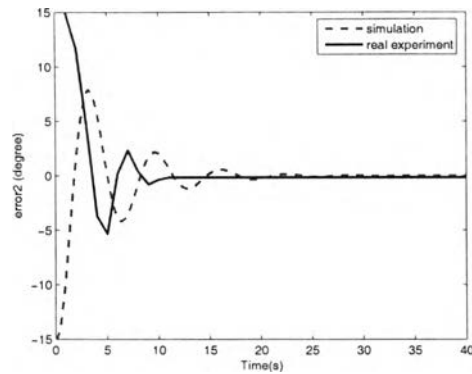
รูปที่ 6.17: สัญญาณออก θ_1 และสัญญาณควบคุม กรณีที่ 1

รูปที่ 6.18: ค่าผิดพลาด กรณีที่ 1

รูปที่ 6.19: สัญญาณออก θ_2 และสัญญาณควบคุม กรณีที่ 2

รูปที่ 6.20: ค่าผิดพลาด กรณีที่ 2

6.7 สรุป

ในการควบคุมนี้จะใช้สัญญาณอ้างอิงจากรีโมทคอนโทรล โดยการให้มอเตอร์ตัวที่ 1 หมุนแล้วให้มอเตอร์ตัวที่ 2 หมุนตาม ซึ่งจะให้มอเตอร์หมุนทีละตัว จากการทดลองพบว่า การใส่สัญญาณเข้ามอเตอร์ทีละตัวสามารถควบคุมตำแหน่งได้ดีกว่าการใส่สัญญาณเข้ามอเตอร์พร้อมกันทั้ง 2 ตัว ดังรูปที่ 6.7, 6.12 ทั้งนี้เกิดจากการหมุนของมอเตอร์ตัวที่ 1 ทำให้เกิดการสั่นซึ่งมีผลต่อการหมุนของมอเตอร์ตัวที่ 2 ด้วย นอกจากนี้ยังพบว่ามอเตอร์ตัวที่ 2 มีค่าผิดพลาดมากกว่ามอเตอร์ตัวที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจากมอเตอร์ตัวที่ 2 ใช้ gear box ในการทดรอบการหมุน ซึ่งพบว่ามีช่องว่างระหว่างเฟืองที่ขบกันทำให้เกิดค่าผิดพลาดได้ ประมาณ 0.5 องศา อย่างไรก็ตามมอเตอร์ทั้ง 2 ตัวสามารถตามรอยสัญญาณอ้างอิงได้ ถึงแม้จะมีข้อจำกัดของอุปกรณ์กล่าวคือการออกแบบและการสร้างชุดทดลองไม่ค่อยดี จากผลการทดลองการควบคุมกับระบบจริงพบว่าสามารถควบคุมมอเตอร์ได้ทั้ง 2 ตัว แต่ไม่ดีนัก ทั้งนี้ปัญหาอาจเกิดจาก ทั้งด้าน ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และผู้ทดลอง ซึ่งในการควบคุมมอเตอร์ทั้ง 2 ตัวให้ทำงานพร้อมกันนั้นเป็นสิ่งที่ยากในการควบคุมจริง ทั้งนี้ นอกจากโครงสร้างของระบบที่ซับซ้อนแล้ว การเขียนโปรแกรมก็จะเป็นปัญหาตามมา ดังนั้นในการออกแบบชุดทดลองควรคำนึงถึงโครงสร้างและการทำงานทางกลศาสตร์ โดยเน้นทางด้านสมมูลการหมุน ซึ่งจากการทดลองพบว่าปัญหาทางด้านสมมูลเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดค่าผิดพลาดในระบบ

ในส่วนของการเปรียบเทียบผลการทดลองระหว่างการจำลองแบบด้วยคอมพิวเตอร์กับระบบจริง โดยใช้มุมอ้างอิงและค่า K_p , K_d เท่ากัน พบว่าระบบสามารถตามรอยสัญญาณอ้างอิงได้ ดังรูป 6.17 และ 6.19 นั่นคือในการควบคุมระบบจริงจะใช้ค่า K_p , K_d ที่มีค่าน้อยๆ ถ้าใช้ค่ามากระบบจะไม่มีเสถียรภาพ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากโครงสร้างของระบบ รวมทั้งซอฟต์แวร์ ด้วย